

achter gelegen boswachterswoning, waar wij rust en lavenis vonden om ons voor te bereiden op een voettocht door de Gorges de Franchard.

Van de houten bank voor die woning genieten wij van een stuk stille, vriendelijke boschnatuur, waarin luchtige lommer met zonneplekken afwisselt, en hier en daar een opening het uitzicht in de oneindige, felverlichte verte vrijlaat. Een voetpad ligt voor ons; en als wij dit even gevolgd hebben, staan wij voor een waterplas, gedeeltelijk door boomen en varens en mossen omgeven, gedeeltelijk door rotssteenen ommuurd. Het heeft daar iets idyllisch aan den oever van dien „Duivenplas”, zooals dit vijvertje heet, dat een zeldzaamheid is in het reusachtige woud, waar, op enkele uitzonderingen na, het water overal ontbreekt. Maar nauwelijks hebben wij er ons van afgewend en het omhooggaande pad verder gevolgd, of de omgeving gaat er ruwer uitzien; wij klimmen over groen bemoste steenen, waden door plekken lichtgrijs zand, volgen het nauwer wordende pad om schriële boschjes van lage eiken en breeduitwaaiende varens, dat wij al spoedig verlaten om ons op te wringen tusschen rotsblokken die wild door elkander liggen, als waren zij zoo uit den hooge er neer gesmakt. Het duurt niet lang of wij komen er op, en zijn wij daar, dan zien wij de onmetelijke uitgestrektheid der vallei van Franchard voor ons liggen. Kan iets in staat zijn een denkbeeld te geven van wat de voorwereld was, dan is het dat reusachtige dorre bekken, dat de versteende bodem van een uitgedroogde binnensee lijkt — en misschien wel is — een dal vol fantastische woestheid, in alle tinten van grijs tot bij wit af, blakerend onder een droge, heete atmosfeer, waarin de gloeiende zonnestralen schijnen te trillen. Hier en daar, tusschen de vreemdsoortige rotsblokken, die mastodonten en hellemonsters gelijken, wringt zich een armzalig stukje levende natuur uit, een magere, slangachtig kronkelende eik, een bosje rood-gezengde varens, een enkel berkenboompje, welks dun, teergroen gebladert een welkome rustplek aan het dwalend oog biedt, zooals de hoopjes roodbloemig heide-

kruid in de kloven der steenblokken dit doen.

Over de troosteloze dorheid van dien chaos van grauwe en lichtgrijze steenblokken en zandplekken heen, zien wij, heel ver in het rond, de zwartlijkende dennebosschen als een rechtopstaanden rand om een onmetelijke woestijn zonder oasen.

Dor, woest, doodsch, in hun geheel overzien hevig imposant, wekken de Gorges de Franchard onweerstaanbaar het verlangen tot doordringen er in. Er zijn paden die kronkelend klimmen en dalen om rotsblokken, door gleuven, langs hellingen, over spelonken; paden die naar de diepten doorloopen, elkander kruisen en ongemerkt uit dat voorwereldlijke labyrinth naar de omliggende bosschen voeren; paden, blijkbaar met overleg en zorg getrokken en menigwerf zoo, dat men weifelt er menschenwerk in te erkennen, maar zich voorstelt dat daar titanen aan den arbeid zijn geweest, die den bodem hebben omgewoeld en de rotsen hebben verzet om zich een weg te banen tot het mysterie der onderwereld, welker toegang zij daarna voor de menschen hebben afgesloten.

— Toch is dat alles het werk van een mensch, van hem dien men le Sylvain noemde... en de geschiedenis verhaalt van een zekeren Denecourt die in de eerste helft der vorige eeuw daar leefde, en, zooals hij het zelf zeide, een „draad van Ariadne” trok door geheel het woud, om alle hoeken er van voor de bezoekers bereikbaar te maken.

Ook ik geloofde dit, want ik had vertrouwen in de geschiedenis; maar mijn vertrouwen is geschokt en mijn geloof heeft voor twijfel plaats gemaakt... misschien heb ik hierin ongelijk.

Na een uur lang door die vallei der verschrikking te hebben rondgedoold, na ons te hebben gewrongen onder steenklompen door, die met hunne geweldige lichamen dreigend over ons hingen, na in spelonken te hebben gerust op het fijne blanke zand, waren wij weergekeerd naar de boswachterswoning bij de Ermitage. Wat ik in dat uur gezien had, is mij bijgebleven als een machtig visioen van formidabele natuurwoestheid dat ik nooit vergeten zal.

* * *